

CZU: 343.144.5

STRATEGII PSIHOLOGICE ȘI APLICAREA POLIGRAFULUI PENTRU DETECTAREA DECLARAȚIILOR FALSE

Iurie ODAGIU,

*doctor în drept, conferențiar universitar,
prim-prorector pentru studii și management al calității,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI
ORCID: 0000-0002-2474-5299*

Andrei LUNGU,

*doctorand, șef al Secției proiecte și dezvoltare instituțională,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI
ORCID: 0000-0003-0214-828X*

Rezumat

Acest articol examinează eficacitatea combinării strategiilor psihologice non-instrumentale cu tehnici instrumentale, cum ar fi poligraful, în ceea ce ține de detectarea declarațiilor false, prin prisma unui studiu de caz specific. Studiul se concentrează pe un individ cu șase condamnări pentru jafuri și escrocherii; s-au aplicat metode de interogare recunoscute pe plan internațional: modelul PEACE utilizat de organele de aplicare a legii din Marea Britanie și metoda John Reid, adoptată de FBI în SUA.

În cadrul investigației, s-a utilizat de asemenea un poligraf de model Lafayette, respectând procedurile standard de examinare. Analiza se axează pe modul în care integrarea acestor metode contribuie la îmbunătățirea acurateței în detectarea minciunilor, totodată explorând limitările și provocările inerente fiecărei abordări. Prin acest studiu, se subliniază importanța unei abordări multidisciplinare în detectarea înșelăciunii, ilustrând cum combinarea tehnicilor psihologice cu instrumente de evaluare precum poligraful poate oferi o imagine mai completă și mai precisă a veridității declarațiilor unui individ.

Cuvinte-cheie: poligraf, metoda PEACE, metoda John Reid, psihologia interogatoriului, detectarea înșelăciunii.

Summary

This article examines the effectiveness of combining non-instrumental psychological strategies with instrumental techniques, such as the polygraph, in detecting false statements, through the lens of a specific case study. The study focuses on an individual with six convictions for robberies and fraud, applying internationally recognized interrogation methods: the PEACE model used by

law enforcement in the United Kingdom and the John Reid method, adopted by the FBI in the USA.

In the investigation, a Lafayette model polygraph was also used, adhering to standard examination procedures. The analysis focuses on how integrating these methods contributes to improving the accuracy of lie detection, while also exploring the limitations and challenges inherent in each approach. This study underscores the importance of a multidisciplinary approach in deception detection, illustrating how combining psychological techniques with evaluation instruments such as the polygraph can provide a more complete and accurate picture of an individual's statement veracity.

Keywords: polygraph, PEACE method, John Reid method, interrogation psychology, deception detection.

Introducere. În practica investigațiilor, fie că este vorba de domeniul penal, securitate națională sau alte arii relevante, procesul de intervieware, interogare sau audiere pentru a obține informații ascunse sau neelucidate este esențial. Aceasta reprezintă o provocare majoră pentru profesioniști, care trebuie să echilibreze nevoia de a extrage informații precise cu respectarea drepturilor individuale. În Republica Moldova, se constată un vid semnificativ în ceea ce privește aplicarea unor tehnici avansate și eficiente de intervieware și interogare, ceea ce poate limita capacitatea de a obține informații.

Această lacună devine și mai evidentă în contextul unui peisaj internațional în schimbare rapidă, unde metodele de intervieware și interogare evoluează continuu, adaptându-se la noile provocări și cerințe. Aceasta scoate în evidență necesitatea unei actualizări și adaptări constante a tehnicilor utilizate în Republica Moldova, pentru a se alinia la standardele și practicile internaționale.

Tranziția de la utilizarea constrângerii, agresiunilor și torturii în administrarea probatoriului la modele de interogare non-coercitive a fost facilitată de multitudinea interdicțiilor consacrate în numeroase tratate internaționale și regionale. 57 de state membre ale Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE), printre care și Republica Moldova, au ratificat Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice (din 16 decembrie 1966) [1] și Convenția ONU împotriva torturii și a altor persoane crude, tratamente sau pedepse inumane sau degradante [2].

Scopul central al acestui studiu este dezvoltarea și implementarea unui algoritm de acțiuni eficient, destinat profesioniștilor din domeniul interviewării, interogării și audierii, care să faciliteze obținerea de informații ascunse prin metode non-violente. Acest algoritm va fi conceput să sprijine

practicienii în navigarea complexității scenariilor de interogare, oferindu-le o structură clară și principii etice solide de urmat.

Într-o lume în care respectarea drepturilor individuale și utilizarea unor metode neagresive devin tot mai imperioase, algoritmul propus va încerca să pună la dispoziție un cadru de lucru care să permită extragerea informațiilor relevante într-un mod eficient, etic și uman. Acesta va combina cele mai recente cercetări și tehnici din domeniul psihologiei interogatoriului, cu o atenție specială acordată contextului legislativ și cultural specific Republicii Moldova. Astfel, studiul vizează nu doar îmbunătățirea competențelor profesionale, ci și asigurarea unei abordări respectuoase și responsabile în procesul de obținere a informațiilor.

Metode utilizate. Studiul a fost realizat în Penitenciarul nr. 9 – Pruncul. Este un penitenciar de tip închis din Republica Moldova destinat deținerii condamnaților majori. În acest mediu controlat, s-au aplicat tehnici de interogare și intervievare recunoscute la nivel internațional, incluzând modelul PEACE [3] și metoda John Reid [4]. Aceste metode, orientate spre abordări non-violente și etice, au fost complementate de utilizarea instrumentarului poligraf Lafayette LX 4000. Acest ansamblu de tehnici și instrumente a permis o evaluare detaliată a eficacității diferitelor metode de extragere a informațiilor într-un context de securitate maximă.

Rezultate obținute și discuții. Exercițiul aplicativ a început cu o etapă de ascultare pasivă, în care persoana intervievată a fost lăsată să vorbească fără a fi întreruptă în mod inutil. S-a acordat o atenție deosebită menținerii unei distanțe adecvate, respectând spațiul personal al individului, între 46 și 122 cm [5]. Această distanțare a fost gândită pentru a respecta granițele individuale și pentru a nu crea o atmosferă de presiune.

Persoana intervievată a fost plasată la o masă, care a servit drept un element de „protecție”, creând astfel un mediu mai confortabil și mai puțin amenințător. Prin această aranjare, s-a urmărit stabilirea unei deschideri maxime și a unui contact psihologic eficient.

Scopul principal al acestui exercițiu a fost analiza mesajelor non-verbale în condiții în care persoana nu era obligată să răspundă la întrebări relevante cu impact afectogen. Acest lucru a permis evaluarea comportamentului și reacțiilor non-verbale într-un context natural și neconstrângător, oferind astfel indicii valoroase despre starea psihologică și sinceritatea subiectului.

În etapa următoare a exercițiului, am modificat configurația spațială, plasând persoana pe un scaun și eliminând orice obiecte intermediare, cum ar fi o masă, între interogator și subiect [6]. Acest aranjament a mărit distanța fizică și a expus mai mult persoana intervievată. În acest cadru deschis,

s-au formulat întrebări specifice legate de cazurile penale ale persoanei, neconcordanțele din declarațiile anterioare, modul său de operare și grupurile țintă vizate în comiterea infracțiunilor.

Scopul acestei etape a fost să observăm modul în care limbajul paraverbal și non-verbal al subiectului se modifică în răspuns la întrebări relevante și să identificăm lacunele sau inconsistențele din declarațiile sale. În plus, am încercat să determinăm modul de operare și profilul ținutelor alese de subiect în comiterea infracțiunilor, oferind o perspectivă mai largă asupra comportamentului său și a mecanismelor psihologice implicate.

La această etapă a exercițiului, am adaptat elemente specifice din tehnica John Reid, fără a implementa întregul proces. Am redus distanța până la un nivel invaziv și am controlat modul în care persoana putea răspunde, ceea ce a crescut semnificativ tensiunea psihologică a interviuatului. Această abordare a generat un dezechilibru emoțional, făcând ca persoana să-și piardă controlul asupra declarațiilor. Acest proces nu a urmărit aplicarea integrală a celor 9 etape ale interogării din tehnica Reid [7], ci a folosit aspecte specifice pentru a induce stres și a evalua reacțiile subiectului într-un context de presiune crescută.

Următoarea etapă a fost etapa pre-test, esențială în aplicarea poligrafului. În această etapă, am obținut consimțământul persoanei interviuate, am prezentat detaliat tehnica de testare cu poligraful și am clarificat eventualele întrebări legate de procesul de testare. Este important de subliniat că, inițial, persoana era foarte agitată, demonstrând astfel că poligraful nu doar măsoară reacții fiziologice, ci are și un impact psihologic semnificativ, influențând starea emoțională și comportamentală a subiectului înainte de începerea testării propriu-zise. Această reacție inițială este o dovadă a eficacității poligrafului ca instrument de disuasiune și de influențare psihologică.

În cadrul exercițiului, am trecut la simularea unui test poligraf, unde am monitorizat reacțiile fiziologice ale persoanei interviuate în urma formulării întrebărilor. Am utilizat atât întrebări neutre, cât și relevante, aplicând metoda Testului Informației Ascunse (Concealed Information Test - CIT) [8]. Această abordare ne-a permis să evaluăm reacțiile specifice ale subiectului la informații pe care doar el le-ar putea cunoaște, oferind astfel indicii valoroase despre cunoștințele sale reale legate de caz [9].

Exercițiul a fost finalizat prin obținerea unei confesiuni de la persoana interviuată. Pentru aceasta, am schimbat contextul, plasând persoana pe o canapea și transmitându-i ideea că etapa formală a interogării s-a încheiat. Acesta a fost un moment de detensionare, în care i-am sugerat posibilitatea unei discuții sincere și deschise, fără presiunea răspunsurilor la întrebări. În acest cadru relaxat, am abordat întrebările din testul poligraf care au gene-

rat reacții fiziologice puternice și care indicau la potențiale răspunsuri false. Această abordare a facilitat un dialog mai deschis și a permis obținerea de informații valoroase și sincere din partea persoanei intervievate.

În **concluzie**, exercițiul a fost un succes, reușind să obținem informațiile dorite și o declarație de recunoaștere voluntară din partea persoanei intervievate. Un aspect remarcabil a fost relevanța timpului de reactivitate la stimuli în timpul testării poligraf. Acesta a oferit indicii importanți despre sinceritatea și veridicitatea răspunsurilor, demonstrând eficacitatea combinării metodelor psihologice cu tehnicile poligrafice în contextul interogării.

Analizând exercițiul în ansamblu, se poate observa că succesul acestuia nu rezidă doar în aplicarea metodelor individuale, ci și în abilitatea de a le integra și adapta într-un flux coerent, reflectând o înțelegere aprofundată a psihologiei umane. Schimbările de tactică, de la respectarea spațiului personal la utilizarea tehnicii invazive a lui John Reid și finalizarea într-un cadru relaxat, au creat o dinamică psihologică complexă, care a permis obținerea unor informații autentice. Aceasta sugerează că flexibilitatea și adaptabilitatea în intervievare, precum și o abordare holistică, sunt extrem de importante.

Considerăm că poligraful poate fi aplicat în calitate de instrument de sine stătător, dar și ca un complement la un proces mai amplu de evaluare psihologică și comportamentală la cercetarea infracțiunilor.

Начало формы

Referințe bibliografice

1. Republica Moldova. Ministerul Afacerilor Externe. Pact Internațional Nr. 31 din 16-12-1966. Cu privire la drepturile civile și politice. Intrat în vigoare la 23 martie 1967.

2. Legea Nr. 187 din 26-07-2007 privind formularea declarațiilor Republicii Moldova la Convenția împotriva torturii și altor pedepse sau tratamente cu cruzime, inumane sau degradante. Publicată în Monitorul Oficial Nr. 127-130 art. 554.

3. Nestor S., Lungu A. *Aspecte criminalistice ale aplicării tehnicii P.E.A.C.E. la audierea persoanelor*. În: Revista Științifico-practică „Legea și Viața”. 2022, nr. ianuarie-februarie, p. 110-115.

4. Odagiu Iu., Lungu A. *Aspecte criminalistice ale aplicării tehnicii Reid la audierea persoanelor*. În: Anale Științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova. Științe juridice. Chișinău, 2021, nr.14, p. 99-109.

5. Hall E.T. *The anisotropy of personal space*. PMC - National Center for Biotechnology Information. [Online]. Available: <https://www.ncbi.nlm.nih>.

gov/. [Accesat: 29-Nov-2023].

Conform studiului realizat de Hall, spațiul personal cuprinde distanța între 45 și 120 cm, acesta fiind un interval standard acceptat pentru interacțiunile umane și bazat pe percepțiile senzoriale disponibile și adecvate.

6. Police Interrogation - The Psychological Approach. Office of Justice Programs. [Online]. Available: <https://www.ojp.gov/>. [Accesat: 29-Nov-2023].

7. Description of The Reid Technique. John E. Reid and Associates, Inc. [Online] Available: <http://www.reid.com/>. [Accesat: 29-Nov-2023].

8. Ambach, Wolfgang, et al. „Evaluative Observation in a Concealed Information Test.” *Front Psychiatry*. 2019 Sep 11;10:636. doi: 10.3389/fpsyt.2019.00636. eCollection 2019. PMID: 31572235, PMCID: PMC6749072 [Online]. Available: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/31572235/>. [Accesat: 29-Nov-2023].

9. „It’s a match!? Appropriate item selection in the Concealed Information Test.” *Cognitive Research: Principles and Implications* [Online]. Available: <https://cognitiveresearchjournal.springeropen.com/articles/10.1186/s41235-019-0161-8>. [Accesat: 29-Nov-2023].